

Asia: VN/26120/2023

Arviomuistio viranomaisia koskevista seuraamuksista tietosuojalainsäädännön rikkomisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Sosiaali- ja terveysministeriö kiittää mahdollisuudesta lausua arviomuistiosta ja toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Arviomuistio ("Viranomaisia koskevat seuraamukset tietosuojalainsäädännön rikkomisesta") on laadittu toteuttamaan osaltaan hallitusohjelmatavoitetta: "Hallitus toteuttaa kansallisen tietosuojalainsäädännön kokonaisuudistuksen. Kokonaisuudistuksen yhteydessä kumotaan tiedon liikkuvuutta, pilvipalveluiden tarkoituksenmukaista käyttöä tai muuten julkisten palveluiden tarkoituksenmukaista järjestämistä haittaavat säädökset ja hyödynnetään tarvittaessa nykyistä laajemmin GDPR:n kansallista liikkumavaraa. Kokonaisuudistuksen yhteydessä säädetään hallinnolliset sakot tietosuojaloukkauksista koskemaan julkista ja yksityistä sektoria yhtäläisesti".

Arviomuistiossa arvioidaan hallinnollisten seuraamusmaksujen laajentamisen vaikutuksia Suomen oikeusjärjestelmään ja verrataan sitä muiden EU-maiden tietosuojalainsäädäntöön niiltä osin kuin EU:n yleinen tietosuoja-asetus mahdollistaa kansallisen liikkumavaran.

Kuten arviomuistiossa todetaan, yleistä tietosuoja-asetusta täydentää Suomessa tietosuojalaki (1050/2018). Tietosuojalaki sisältää muun muassa tarkemmat säännökset hallinnollisten seuraamusmaksujen määrittämisestä. Lakia valmistellut työryhmä ei saavuttanut yksimielisyyttä siitä, pitäisikö laissa mahdollistaa seuraamusmaksun määrittäminen viranomaiselle, ja hallituksen esityksessä ehdotettiin viranomaiset ja muut julkisoikeudelliset yhteisöt rajattavaksi hallinnollista seuraamusmaksua koskevien säännösten soveltamisalan ulkopuolelle.

Suomessa ei ole mahdollistettu sitä, että viranomaiselle voitaisiin määrätä tietosuojalainsäädännön rikkomisesta oikeushenkilön vastuuseen perustuva seuraamus. Sen sijaan viranhaltijoita koskee laaja rikosoikeudellinen virkavastuu. Perustuslain 118 §:ssä on erityinen säännös virkamiehen vastuusta virkatoimiensa lainmukaisuudesta. Tietosuojalainsäädännön velvoitteiden rikkominen voi tulla rangaistavaksi tietosuojarikoksen ohella tai sijasta myös virkarikoksena.

Arviomuistiossa tehdyn jäsenmaiden vertailun pohjalta näyttää siltä, ettei julkissektoriin kohdistuvia hallinnollisia seuraamusmaksuja ole otettu laajasti käyttöön. Joissakin jäsenmaissa, kuten Ruotsissa ja Alankomaissa, hallinnollinen seuraamusmaksu on mahdollista kohdistaa myös viranomaiseen. Laajasti viranomaiseen kohdistuvat hallinnolliset seuraamusmaksut eivät kuitenkaan ole käytössä muissakaan jäsenvaltioissa.

Kuten arviomuistiossa on todettu, keskeisin perustelu sille, että viranomaiset on suljettu hallinnollisia seuraamusmaksuja koskevien säännösten soveltamisalan ulkopuolelle, vaikuttaisi olevan se, että hallinnollisen seuraamusmaksun katsotaan vaarantavan julkisen palvelun jatkuvuuden ja yleistä etua koskevan tehtävän hoitamisen.

Arviomuistiossa todetaan, että tietosuojalain ja rikosasioiden tietosuojalain mukainen ratkaisu siitä, että viranomaisiin ei sovelleta hallinnollisia seuraamusmaksuja koskevia säännöksiä, on asiaan liittyvän valtiosääntöoikeudellisen tulkinnan mukainen. Perustuslakivaliokunta on arvioidessaan hallituksen esitystä EU:n yleistä tietosuoja-asetusta täydentäväksi lainsäädännöksi katsonut, ettei seuraamusmaksusääntelyn ulottaminen viranomaistoimintaan olisi ollut sanotussa sääntelykontekstissa valtiosääntöisesti ongelmattonta. Valiokunta viittasi asiaa koskevassa hallituksen esityksessä omaksuttuun kantaan, jonka mukaan viranomaiselle määrättävä hallinnollinen seuraamusmaksu on yleisen oikeusjärjestyksemme kannalta vieras menettely. Lisäksi hallinnollisten seuraamusmaksujen määrittämisen viranomaiselle mahdollistavasta sääntelystä aiheutuisi riskejä keskenään kilpailevien perus- ja ihmisoikeuksien punnintaan.

Sosiaali- ja terveysministeriö on samaa mieltä arviomuistiossa esitetystä johtopäätöksestä siitä, että hallinnollisia seuraamusmaksuja koskevan sääntelyn kehittämiseen siten, että se koskisi viranomaisia, liittyy useita valtiosääntöoikeudellisia kysymyksiä. Sosiaali- ja terveysministeriö katsoo, että arviomuistiossa on nostettu esiin useita havaintoja ja tosiasioita, joita on keskeistä huomioida asiaa koskevassa jatkovalmistelussa.

Kauttonen Lassi
Sosiaali- ja terveysministeriö